

Az udvarhelyi találkozóról⁵⁷

BEVEZETÉS

A ZMTE Székelyudvarhelyen tartotta az övezeti történész találkozóját 1996 májusának 23., 24. és 25. napján. Ilyen találkozó minden éven tartatik, Székelyudvarhelyen, Csíkszeredán váltakozva, a Csíksomlyói Búcsú előtt. A találkozó célja a magyar történelem elmélyítése, kiegészítése, s helyreigazítása. Mert nem úgy van az, hogy minden igaz, amit vélünk megtanítottak. Itt nemcsak a kommunisták fordítottak, hanem mások is. Sokat ne beszéljek, csak egy példát mondok. A történészek ekként írnak. A török dúlás, a kuruc–labanc háborúk után, Károly és Mária Terézia idejében megindult az ország békés betelepítése. Meg kellene kérdezni a bukovinai székelyek utódait: Hogyan is folyt a békés betelepítés Madéfalván?

A VÁROS

Székelyudvarhely

Negyvenezres város a Hargita nyugati oldalán, 50 km-re Segesvártól és 100-ra Marosvásárhelytől. A Székelyföld belsejében fekszik, az Anyaszék fővárosa. Iskolaváros. Itt van a szembejövő emberről – Benedek Elekről, a nagy mesemondóról – elnevezett tanítóképző, a maga fantasztikusan szorgalmas diákjaival, szemet elkápráztató épületével. Az épület stílusára csak annyit lehet mondani: sajtóságosan székely. Erre a művészetnek nincs más szava. A Tamási Áronról elnevezett líceum is – bár teljesen más – ugyanilyen dicséretet érdemel. Itt 300 éves a Református Kollégium. Ezenkívül számos felekezeti, magán iskolája van a városnak.

Templomai es egymással vetekszenek. Nem lehet megmondani, melyik a szebb. A kéttornyú katolikus, amelynek fantasztikusan díszített kettőskeresztek vannak a tornyai tetején, vagy

⁵⁷ **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület erdélyi övezeti történésztalálkozója 1995-1999.** *Acta Historica Hungarica Turiciensia* X. évfolyam 3. szám. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesületnek a Csíkszereda városi RMDSZ-szel közös 30. kiadványa. Csíkszereda-Budapest-Zürich, 2000. <http://mek.niif.hu/06300/06372/06372.pdf> pp. 221-225.

a református a maga különleges díszével, netán az unitárius? Mindháromban belül csodálatosan faragott padok és karzatok vannak. Nem lehet leírni, azt látni kell. Látni kell a városháza dísztermét is. Volt miből legyen Ceausescunak és cinkosainak kisebbségi érzése.

Szent Péter és Pál apostolok tiszteletére szentelt (ferences) Barátok temploma.⁵⁸

Szent Miklós plébániatemplom.⁵⁹

Az unitárius templom.⁶⁰

A belvárosi református templom.⁶¹

Ottlétem alatt városi tömegközlekedést nem tapasztaltam, de láttam zsinóros mentében száguldó lovasokat. Az utcák meglepően tiszták, szemetelő csak ritkán akad, az is csak egy-egy messze földről idevetődött román koldus. Magyar koldus alig van, s előszeretettel járnak a román koldusok, mert itt nincs konkurencia.

⁵⁸ <http://www.mariaradio.ro/het-temploma-szekelyudvarhely-ferences>.

⁵⁹ <https://ersekseg.ro/hu/templom/1252>.

⁶⁰ https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/86/Sz%C3%A9kelyudvarhelyi_unit%C3%A1rius_templom.jpg.

⁶¹ <http://www.erdelyitemplomok.eu/11-templomok/hargita-megye/szekelyudvarhely/9-szekelyudvarhely-belvarosi-reformatus-templom>

A sok román reklámba megbújnak a magyar faliratok. Az éttermek, vendéglők nevei tisztán magyarok, le sem lehet fordítani. Az utcanevek egyértelműek. Kossuth utca, Rákóczi út, Bethlen negyed, stb. Három utcát találtam, ami nem magyarról volt elnevezve. Románnak se nevezném őket, mert banditák voltak Crisan, Closca, Horea. Ezeket a banditákat a kalapos király bérelte fel a marosszögi, és bánáti magyarok kiirtására. A történészek által spontánnak nevezett felkelés vezérei lefüggönyezett hintóban voltak megbeszélésen a legreformabbnak nevezett királynál. Felvetődik a kérdés: Miért hagyták meg az udarhelyiek e három nevet? Kompromisszum? Lehetséges. Különben es ezért nem a városnak, hanem a románságnak kell szégyenkeznie. Bárhogyan kerestem – gondoltam az is lesz – a '48-as banditáról elnevezett utcát, nem találtam. Arról az Avram Jancuról van szó, aki lemészároltatta Abrudbányát, Nagyenyedet és Aranyosszék nagy részét. Ez itt valahogy nincs, de Kolozsváron szobrot emeltek neki.

Ezek az ódon utcák történelmet sugároznak, ez a város jelenével maga a múlt, ezért nagy esélye van a jövőre.

AZ ELŐADÁSOK

Az előadások a városháza dísztermében hangzottak el. Maga a polgármester, dr. Ferenczy Ferenc nyitotta meg. Majd egy-egy órán keresztül tudományos előadás következett az erdélyi török nyelvű bulakokról, s láttuk diákon az alsórákosi Tepő vára régészeti leleteit. Ezt látni kell, ezt elmondani nem lehet. Ezután kerekasztal-beszélgetés következett a Dél-kelet Kárpát medence őstörténetéről. A téma igencsak sokrétű. Valójában minden belefér. Korral se lehet behatárolni. Mit lehetne már őstörténetnek nevezni?

Alsórákos Tepő vára.⁶²

⁶² http://blog.xfree.hu/myblog.tvn?n=schuro&pid=20948&blog_cim=Tep%F5%20v%E1ra.

Ebéd után dr. Kováts Zoltánnak volt szép előadása a moldvai, azaz etelközi csángókról. A legújabb kutatások szerint ők már a 600-as évek elején a mai lakóhelyükön éltek. Úgyszintén bebizonyosodott, hogy a mezőségiak is ugyanakkor telepedtek le a Mezőségen (Kolozsvártól Erdélynek a Várad felé eső része). A mezőségiak és a csángók valamikor egy törzset alkottanak, ezt ásatási leletekkel és közös népzenei hagyományokkal lehet igazolni. E két népcsoportot elválasztották a korábban érkezett hun-székely törzsek. Tehát jóval Árpád fejedelem bejövetele előtt már majdnem egynyelvű lovas népek éltek itt Etelköztől Erdély nyugati havasainak gerincéig.

A továbbiakban a csupán adatközlő előadásokat kihagynám (itt minden számadatot pontosan kellene közölnöm).

Este videofilmen követhettük azon történészek, régészek előadásait, akik nem lehettek jelen. Megemlíteném: Lukács József (Kassa), Dani Pál (London), Érdi Miklós (New York), Stampler Imre (Somogyjád) stb.

A következő nap délelőttje nagyrészt a rovásírásnak volt szentelve. Rovásírásunk bizonyít-e hun-avar-magyar rokonságot?

Ebéd alatt volt a sajtótájékoztató. A román televízió specialistái ki akartak valamit provokálni, de nem tudom mit, ugyanis nem értettem a nyelvet. Akit kérdeztem az csak legyintett, vagy legfeljebb azt mondta: mi volna, ha minden simán menne?

Délután következett dr. Endrey Antal. (Ez megvan a magnófelvételen.) Őt követte dr. Csihák György a ZMTE elnöke. Előadásából nem ragadok ki semmit, mert egy-egy kiragadott mondatnak nincs értelme. Át kell tanulmányozni a könyvét, melynek címe: Közép-Európa útja az övezetek Európájához. Majd ezekhez a témákhoz volt kerekasztal-beszélgetés.

Az utolsó nap a búcsúzás napja. Ökumenikus Istentisztelet Székelyudvarhelyen, majd a Csíksomlyói Búcsú.

A LAKOSSÁG

A város 98 százaléka magyar. Mi a többi? Ők így mondják: csendőr és cigány. Nemzetiségi szempontból a városnak az volt a szerencséje, hogy Csikszeredát tették meg a bukaresti hatóságok megyeszékhellyé.

Itt mindenki magával hordja ősei tudományát, s gazdagítja, gyarapítja. Itt nem hatott a magyar televízió, itt nincs nyugatmajmolás, itt a kutya csontot eszik, nem „pedigrépált”. Itt még a Küküllőben víz folyik, mely íztelen, színtelen és szagtalan. Ennek a víznek íze, színe, szaga lesz, amire a Maros beviszi a Tisztába. Itt még vannak emberi kapcsolatok, itt még van bizalom, egyetértés. Itt az ember valóban ember, nemcsak emberformájú. Itt a pénz még nem Isten. Itt portékát por tékáért cserélnék, anélkül, hogy pénzben kifejeznék az értékét.

Az emberek igen vallásosak. Megtartották a vallást, s a vallás megtartotta őket.

CSIKSOMLYÓ

Nagy búcsújárárhely. Elképesztő tömegeket vonz. Ha Prágában 70 ezer ember tüntetett a Vencel téren, akkor itt hétszer annyi ember gyűlik össze. Erdély és a Csángóföld népviselete keveredik. A nagykalapos csángók kalapjától a kis székely bokrétáskalapig mindenfajta fejedő megtalálható. Van, aki zsinóros mentében, van, aki hímzett ingben jelenik meg, s a mezőségi piros karmazsincszíntől minden megtalálható a puhaszárú feketéig. Némelyik sarkantyúval, némelyik a nélkül. Ki lovon, ki gyalog. A nők népviseletét nem is részletezem.

Minden egyházi gyülekezet hozza a saját zászlaját. Ezernyi zászlók lengnek a magasba. Sokezernyi csengő hangja zavarja a csendet. Vannak sokezernyi civil bábéskodók es. Ők többnyire az Alföldről és a Dunántúlról jöttek.

A csikszeredai Csiksomlyó Mária-kegyhelye és a Kissomlyó és Nagysomlyó közti nyereg a katolikus vallású székelyek búcsújárárhelye és szellemi életének több évszázados központja, hová minden pünkösdkor magyarok tízezrei zarándokolnak a csiksomlyói búcsúra.⁶³

Meg kell említenem a koldulókat. A magyar koldusok valóban rászorulnak, mert félkarúak, féllábúak, bénák stb. Ám a románok autóbusszokkal küldik a gyerekeiket koldulni. Lehet, hogy zsebelnek is. Amagyar gyerekek a tömeg között virágot, képeslapot, rózsafüzért, szentképeket stb. árulnak.

Akik szerencsés helyen parkoltak, azoknak csak két kilométert kellett gyalogolniuk a Szenthelyre. A szerencsétlenebbeknek ötöt-hatot. Az egész Csikszereda tele van autóbusszal, személykocsival. Van, akit úgy befogtak, hogy órákig nem szabadul.

Sajnos van egy rossz élményem ezzel a búcsúval kapcsolatban. Meg akartam tudni valamit, s megkérdeztem egy illetőt, aki éppen a filmezést fejezte be. A válasz elképesztő: Nyista rumunya! Majd hetykén hozzátette: Ich bin deutsch! Mit tudósítható ő odahaza a saját népének. Hiszen a kolduló román gyerekeken kívül ott román nem volt.

AZ ÚT

Igencsak viszontagságos. Hol vannak már az Erdélyi Fejedelmek útja. A múlt század vasutai, országutai erősen Budapestre orientáltak éppúgy Erdélyt, mint az Észak-kelet Felvidéket. Minden főút, fővasútvonal délnyugatra vezet, míg Erdély délkeletre van. Váradig az ember keresztez néhány fővonalat, de mindig mellék vonalakon jár. Váradról jó a közlekedés, mert ez a Budapest–Bukarest vonal. Befelé az embernek még van pénze, gyors-, gyorsított- sebesvonatra, s viszonylag nagytávolságokat tehet meg „eléggé” rövid idő alatt. Visszafelé a helyzet bonyolultabb. Érvényben van a régi román politika: aki egyszer Erdélyben járt, meg kell véle úgy utáltatni, hogy soha az életben ne kívánozzon vissza. Ha az ember nem tudja kifizetni a „tikket” a gyorsvonatra, megismeri az összes vasúti csomópontot. Pl. Székelyudvarhelyről, egy

⁶³ <https://777blog.hu/2016/05/12/ismet-tizezrek-kelnek-utra-csiksomlyora/>.

jóórányi út után két órát kell várakozni Segesváron, kettő és felet Tövisen, hármat Kolozsváron. Ezeken az állomásokon az ember megismerkedhet a móc rablókkel, s a magyarul nem tudó cigányokkal (a cigány mindenütt úgy viselkedik, ahogy a környezetében élő népek). Aztán az ember eljut Váradra, s újabb választás előtt áll. Vagy fizet 1'600 Ft-ot 18 km-ért, vagy gyalog megyen. Ám a román határőrnek a gyalogost nem szabad átengednie. Az ember a határon vagy kocsit szerez, vagy addig könyörög a határőrnek, amíg az megunja és átlöki (befelé menet semmilyen könyörgés nem hat). A határ után ugyancsak folytatódik a kálvária. A vasút Püspökkladányon keresztül vezet Pestre. Nem jó irány. Tíz km-t kell talpalni egy mellékúton Kerekibe. Innen aztán van vonat Debrecenbe. S azután jönnek a mellékvonalak, kerülőutak.

VÉGSZÓ

Ajánlom mindenkinek, aki megteheti, látogasson el ebbe a székely városba – Székelyudvarhelyre. A közlekedés igen gyér és rossz, de autóval el lehet érní, sőt ha az embernek egy kis szerencséje van, a kipufogó sem szakad le.

Végezetül felhívém a figyelmet arra. Jövő éven pünkösöd hetén Csikszeredában lesz a ZMTE övezeti találkozója, egy évre rá Udvarhelyen, s ez így váltakozik, de mindig pünkösöd hetén, s mindig a Csíksomlyói Búcsúval ér véget. Ezenkívül a ZMTE minden éven Balatontapolcán rendezi meg a történelmi találkozót, mely az augusztus 20-a előtti héten szokott lenni. Ezen az éven 11-én kezdődik és egy egész hétig tart. A magyar történelem iránt érdeklődőket mindig szívesen látja a rendezőség.